

Mr. sc. Vera Erl
Filozofski fakultet Osijek

UDK 023:37
377.6:02

OBRAZOVANJE KNJIŽNIČARA U HRVATSKOJ - STUDIJ KNJIŽNIČARSTVA OSIJEK

Sažetak

U radu se govori o izobrazbi knjižničara u Hrvatskoj od sredine 20. st. do danas, s posebnim osvrtom na ustroj studija knjižničarstva akademske 1998./99. god. na Pedagoškom/Filozofskom fakultetu Osijek, kao i o programskim sadržajima studija.

Poseban naglasak stavljen je na izradu novih nastavnih planova i programa studija Informacijskih znanosti na Katedri za Knjižničarstvo Filozofskog fakulteta Osijek koji su usklađeni sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, europskim dokumentima i preporukama (ESPB/ECTS), strateškim ciljevima visokoobrazovnog sustava Hrvatske, odnosno Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.

57

1. Obrazovanje knjižničara u Hrvatskoj od sredine 20. st. do danas

Na akademskom stupnju danas se obrazuju diplomirani knjižničari na tri hrvatska sveučilišta: Filozofskom fakultetu Sveučilišta Zagreb (1976./77.), Filozofskom fakultetu Sveučilišta J.J. Strossmayera Osijek (1998./99.) i Odjelu za knjižničnu i informacijsku znanost Sveučilišta Zadar (2004./05.). Studenti u Zadru obrazuju se prema nastavnom planu i programu studija Knjižničarstva u Osijeku.

Stručnost i obrazovanje knjižničara osnovna su pretpostavka za daljnji razvoj knjižnične djelatnosti u Hrvatskoj. Danas smo

svjesni napora struke, poglavito Hrvatskog knjižničarskog društva (HKD), koji su učinjeni tijekom druge polovice 20.st. s ciljem usustavljanja redovnog školovanja knjižničara, iz čega su proistekli i utvrđeni kriteriji knjižničarske profesije.

Prije redovitog dodiplomskog knjižničarskog obrazovanja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu u akademskoj 1976./77. godini postojala su dva smjera u višem knjižničarskom obrazovanju. Prvo, uvođenjem poslijediplomskih studija 1961. godine na Sveučilištu u Zagrebu obrazuju se prvi magistri bibliotekarstva u bivšoj Jugoslaviji. Drugo, u periodu 1964./65.–1976./77. usustavljen je knjižničarski studij na Pedagoškoj akademiji u Rijeci u kombinaciji s drugim općim studijima kao što su materinski, strani jezici ili drugi predmeti. Taj dvogodišnji knjižničarski smjer rezultirao je diplomom zvanja višeg knjižničara, danas u rangu knjižničara (viša stručna sprema). Oba ova smjera u obrazovanju utjecala su na knjižničarsku struku jer su u to vrijeme bila jedina dva programa u Hrvatskoj, iako su imala različite ciljeve.

58

Poslijediplomski program pripremao je studente za rad u knjižnici, pogotovo u akademskim i specijalnim knjižnicama, dok je program u Rijeci pripremao knjižnično osoblje već na prvom nivou višeg obrazovanja za poslove u svim vrstama knjižnica. Taj program nije nastavljen zbog reorganizacije Pedagoške akademije i njezine transformacije u Pedagoški fakultet u Rijeci.¹

Godinu dana nakon usustavljanja dodiplomskog studija u Zagrebu (1976./77.) organizira se srednjoškolsko obrazovanje knjižničara, a što je za perspektivu vertikalnog obrazovanja knjižničara u Hrvatskoj predstavljalo veliki napredak. Konceptija obrazovanja učenika na srednjoškolskoj razini za stručne poslove u knjižnici temeljila se na načelima sustavne preobrazbe odgojno-obrazovnog procesa. Tadašnjom reformom srednje škole prema usmjerenom obrazovanju (1977./78. do 1989./90.), u Osijeku, Zagrebu i drugim gradovima potaknuto je obrazovanje i profila u

¹ Usp. Markić-Čučuković, Lj. Library Education in Croatia: State of the Art and Trends. // Informatologia Yugoslavica 6 (1984), str. 11.

kulturno-umjetničkoj struci: suradnik u INDOK djelatnosti – knjižničar.²

Godine 1976./1977. utemeljena je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu Katedra za bibliotekarstvo i uveden dodiplomski dvogodišnji studij kao redoviti oblik akademskog školovanja bibliotekara. Studenti ga upisuju uz osnovni studij i otvoren je za kandidate sa svih fakulteta, kako bi se za struku mogli školovati predmetni stručnjaci raznih struka. Ljerka Markić Čučuković navodi: «Redovito školovanje bibliotekara plod je dugogodišnjih nastojanja Hrvatskog bibliotekarskog društva- Komisije za obrazovanje da se dosadašnji oblik stjecanja zvanja polaganjem stručnih ispita zamijeni redovitim školovanjem u skladu s uvriježenom praksom u svim razvijanim sredinama.»³

Danas se na Sveučilištu u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti obrazuju profesori informatologije – smjerovi bibliotekarstvo, arhivistika, muzeologija i opća informatologija u kombinaciji s još jednom studijskom grupom iz ponude Filozofskog fakulteta. Druga mogućnost obrazovanja je dopunski dvogodišnji studij (bibliotekarstvo, arhivistika, muzeologija, opća informatologija) koji se također kombinira s bilo kojim drugim fakultetskim studijem. Na tim studijima upisuje se oko 80 studenata godišnje dok ih diplomira u prosjeku oko 20 godišnje.⁴

Osim redovitih studija na Filozofskom fakultetu u Zagrebu postoji mogućnost obrazovanja na izvanrednom dvogodišnjem studiju bibliotekarstva. Studenti izvanrednog studija su oni kandidati koji već rade u knjižnicama i nemaju odgovarajuće stručno zvanje. Visokoškolska diploma bilo kojeg studija uvjet je za stjecanje bibliotekarske diplome. Do 1999. godine stručno zvanje bibliotekara/knjižničara zakonski se moglo steći s diplomom bilo kojeg fakulteta i polaganjem stručnog ispita, odnosno završiti stu-

² Radman, Lj. Osvrt na školovanje knjižničara u Osijeku od 1977. do 1990. godine. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39, 1/2(1996), str. 15.

³ Markić-Čučuković, Lj. U povodu uvođenja studija bibliotekarstva na FF Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 23, 1/4(1977/78), str. 147.

⁴ Prijedlog Plana i programa studija Informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta Osijek, 2004. Osijek : Filozofski fakultet, 2004. Str.3-4. (polupublikacija)

dij bibliotekarstva te biti oslobođen polaganja stručnog ispita. Naime, programski sadržaji stručnog ispita bili su ekvivalent temeljnih programskih sadržaja studija bibliotekarstva. O polazištima programa izvješćuje Mira Mikačić na plenumu Hrvatskog bibliotekarskog društva u Zagrebu 10. ožujka 1977. godine: «Prilikom izradbe prijedloga nastavnih predmeta za Katedru bibliotekarstva na Filozofskom fakultetu program stručnog ispita za zvanje bibliotekara poslužio je kao osnova i polazište. U tom su prijedlogu sadržaji svih predmeta neizostavno prihvaćeni, premda su drukčije organizirani.»⁵

Tijekom godina nastavni su se planovi i programi mijenjali oblikujući se sukladno unapređivanju djelatnosti u knjižničarstvu kao znanstvene discipline.

Novi Zakon o knjižnicama (1997.) dokida instituciju stručnog ispita kao mogućnost stjecanja knjižničarskog obrazovanja za zvanje diplomiranog knjižničara dok za pomoćnog knjižničara (srednja stručna sprema) i knjižničara (viša stručna sprema) stručni ispit ostaju jedini način stručnog obrazovanja.⁶ Izvanredni studij postaje nužan izbor jednog dijela zatečenih knjižničarskih djelatnika s visokom stručnom spremom. Zakon zadržava obvezu polaganja stručnog ispita za zvanje diplomiranog knjižničara, ali samo na razini stručnog/državnog ispita kojeg moraju polagati svi kandidati nakon završenog knjižničarskog obrazovanja i najmanje godine dana provedene na radu u knjižnici.

Osim stjecanja zvanja diplomiranog bibliotekara jedino na Odsjeku informacijskih znanosti pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu mogu se stjecati i znanstvena zvanja magistra i doktora informa-

⁵ Mikačić, M. Školovanje bibliotekara. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 23, 1/4(1977/78), str. 85.

⁶ Knjižnični djelatnici donošenjem novog Zakona o knjižnicama (NN 105, 1997.) prevode se u stručna zvanja: pomoćni knjižničar (SSS), knjižničar (VŠS), diplomirani knjižničar (VSS), te viša stručna zvanja višeg knjižničara i knjižničarskog savjetnika koja se stječu vrijednim stručnim doprinosom na radnom mjestu i zapaženim stručnim radovima, a nakon najmanje pet godina provedenog na radnom mjestu i položenim stručnim/državnim ispitom za zvanje diplomiranog knjižničara. Magisterij i doktorat kao znanstvena zvanja ne moraju biti preduvjet za navedena stručna zvanja.

cijskih znanosti. Hrvatsko knjižničarstvo zaključno s 2003. godinom bilježi 216 magistara i 23 doktora informacijskih znanosti.⁷

2. Studij knjižničarstva Osijek

Studij knjižničarstva usustavljuje se akad. 1998./99. godine na Pedagoškom (Filozofskom) fakultetu u Osijeku. Organiziranje studija potkrijepila su stajališta o zanimanju i potrebama Slavonije i Baranje za stručnim knjižničarskim kadrovima nakon provedenih istraživanja. Ovaj studij postaje drugi dodiplomski studij u Hrvatskoj koji inicira knjižničarska struka, a podržala ga je uprava Pedagoškog fakulteta (Fakultetsko vijeće), HKD (Društvo knjižničara Slavonije i Baranje), Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek te Katedra za bibliotekarstvo Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Nastavne planove i programe knjižničarstva⁸ prihvatilo je Fakultetsko vijeće PF-a, Senat Sveučilišta J.J. Strossmayera, Nacionalno vijeće, s ovlaštenjem za ustrojstvo i izvedbu redovitog i izvanrednog dopunskog studija Knjižničarstva. Radi se o: Studiju knjižničarstva – dvopredmetnom redovitom četverogodišnjem studiju⁹ u kombinaciji Knjižničarstvo i Hrvatski jezik i književnost i Studiju knjižničarstva – dopunskom dvogodišnjem izvanrednom studiju.¹⁰ Od 2003./04. izvodi se nastava prema studijskom programu koji dopušta kombinaciju knjižničarstva i pedagogije, a od 2004./05. knjižničarstva sa svim dvopredmetnim studijskim grupama na fakultetu (filozofija, povijest, engleski, hrvatski i dr.). Od 2003./04. godine organiziran je Dislocirani studij knjižničarstva FF-a u Vinkovcima prema Planu i programu studija Osijek.

⁷ Eri, V. Školovanje knjižničara u Hrvatskoj. // Život i škola 45, 1/2 (1999.) str. 46-47; Doktori i magistri informacijskih znanosti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43,4 (2000), str. 262 ; Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 3/4 (2002), str. 283.

⁸ Dodiplomski dvopredmetni (četverogodišnji) studij knjižničarstva: Nastavni plan i program. Osijek : Pedagoški fakultet, 1998.

⁹ Eri, V. Školovanje knjižničara u Hrvatskoj.// Nav.dj. str. 53.

¹⁰ Dopunski dvogodišnji izvanredni studij knjižničarstva : nastavni plan i program. Osijek : Pedagoški fakultet, 1998. Taj studij izvodi se od 1999.godine u Osijeku, a od 2001. kao Dislocirani studij na Sveučilištu Zadar.

2. 1. Struktura Nastavnog plana i programa 1998.

Studenti se osposobljavaju na akademskom studiju knjižničarstva za zvanje *diplomiranog knjižničara*.

Zvanje diplomiranog knjižničara omogućuje im da u knjižničnim ustanovama ili odjelima, središtima za oblikovanje posebnih bibliografskih baza podataka, dokumentacijskim i sl. središtima preuzimlju poslove višeg stupnja složenosti: oblikovanje, postavljanje i održavanje zbirke građe i informacija, organiziranje građe, izrađivanje i održavanje informacijskih pomagala, odabiranje i vrednovanje bibliografskih izvora te pročišćavanje fonda u području za koje su također školovani (drugi predmeti). Studenti se nadalje osposobljuju za izradu kazala, bibliografija, kataloga i sažetaka te da rabe i vrednuju bibliografske i druge datobaze i educiraju korisnike.

Diplomirani knjižničari osposobljuju se da nakon stjecanja odgovarajućeg radnog iskustva i položenog državnog ispita samostalno vode odjele u većim knjižnicama, odnosno ukupno poslovanje u manjim knjižnicama. Mogu raditi u nakladničkim kućama, informacijskim i bibliografskim središtima.

62

Studij traje četiri godine – osam semestara, a uvjet za upis je srednja škola općeg smjera i položen razredbeni ispit (redoviti studij).

Izvanredni studij traje dvije godine – četiri semestra, uvjet upisa je završen fakultet, rad u knjižnici.

Koncepcija obrazovnog programa studija knjižničarstva temeljila se na dotadašnjim spoznajama o razvoju knjižnične i informacijske znanosti u svijetu i u nas, te na osnovi višegodišnjeg iskustva u izvođenju nastave bibliotekarstva Odsjeka informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu.¹¹

Nastavni plan i program redovitog studija akad.1998./99.godine sadrži: dvadeset redovitih i šest izbornih kolegija, dva strana

¹¹ Nastavni plan i program PF,1998. Nav.dj., str.6.

jezika (po izboru) i studentsku praksu, što čini ukupno 915 sati predavanja, 700 sati vježbi i 120 sati studentske prakse.

Terenska nastava dio je obveznog programa, a uključuje obvezne posjete knjižnicama u Hrvatskoj i sudjelovanje studenata na stručnim i znanstvenim skupovima. Studentsku praksu studenti obavljaju u svim dobro organiziranim knjižnicama Hrvatske.

Osvremenjivanje programskih sadržaja novim kolegijima (npr. Oblikovanje mrežnih stranica, Digitalizacija knjižnične građe i dr.), izvođenje nastave korištenjem suvremene tehnologije (WebCT, predavanja na daljinu), predavanja uglednih informacijskih i knjižničnih stručnjaka iz SAD-a, Velike Britanije, Švedske¹² i dr. sastavni su dio procesa unaprjeđivanja nastave.

Na početku ustroja studija nastavu su izvodili profesori Katedre za bibliotekarstvo Filozofskog fakulteta Zagreb te drugi knjižničarski stručnjaci.

Samo je jedan knjižničarski savjetnik/viši predavač bio stalno zaposlen na studiju knjižničarstva 1998. godine. Danas je zaposleno sedam djelatnika (jedan redoviti profesor, dva docenta, jedan viši predavač, 3 asistenta/novaka), a prema potrebi uključuju se vanjski suradnici iz Osijeka, kao i predavači iz SAD-a te Europe.

Prema statističkim pokazateljima do kraja 2003./04. godine upisano je preko 200 redovitih te oko 200 izvanrednih studenata (Izvanredni studij Osijek, Dislocirani izvanredni studij Zadar). U istom razdoblju diplomirao je 21 redoviti student i 54 izvanredna studenta.

3. Uvod u nove programske sadržaje informacijskih znanosti

Prema novom programskom konceptu sveučilišnog obrazovanja budući informacijski stručnjaci, bakalaureusi informatologije

¹² Profesori Tefko Saračević i Nicholas Belkin sa Sveučilišta Rutgers, SAD; profesor Paul Sturges sa Sveučilišta Loughborough u Velikoj Britaniji; profesor Irena Wormell sa Sveučilišta Gotteborg u Švedskoj; profesor Sanda Erdelez sa Sveučilišta Missouri u SAD-u i dr.

(smjer informacijski, sociološko/pedagoški i nakladničko/knjižarski), obrazovat će se na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Premise za izradu Prijedloga nastavnog programa i izvedbenog plana informacijskih znanosti (Prijedlog programa) proizlaze iz europskih dokumenata i preporuka¹³, strateških ciljeva visokoobrazovnog sustava Hrvatske, odnosno Sveučilišta J.J. Strossmayera Osijek, Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, preporuka profesionalnih organizacija u području knjižničarstva, nakladništva i knjižarstva¹⁴ te prepoznavanja specifičnih potreba informacijskih stručnjaka u Hrvatskoj. Sve su to bile pretpostavke za usustavljanje novog akademskog programa obrazovanja informacijskih stručnjaka. U uvodnim napomenama Prijedloga programa informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku¹⁵ navodi se da su programi osmišljeni s ciljem «da studenti razumiju prirodu informacijskih djelatnosti, razloge pojavljivanja i nestajanja informacijskih paradigmi, svrhu djelovanja pojedinih informacijskih ustanova i profesija, specifične uvjete povezivanja u promijenjenim i promjenjivim uvjetima razvoja suvremenog društva, bit proizvoda i usluga koje stvaraju i nude informacijske ustanove, odnosno mrežno okruženje te raznolike i promjenjive potrebe i navike korisnika».¹⁶

Novim programskim sadržajima željelo se postići interdisciplinarnost studija informacijskih znanosti, integrirano akademsko obrazovanje i povećanu horizontalnu i vertikalnu pokretljivost studenata na prostoru Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku i drugih hrvatskih i europskih sveučilišta koja nude srodne programe.¹⁷

Kako bi se učvrstila vlastita stajališta o koncepciji novog akademskog programa iz informacijskih znanosti, provedeno je više

¹³ Najznačajniji dokumenti za visokoškolsko obrazovanje u Europi: Svjetska deklaracija o visokom obrazovanju (Pariz, 5.-9.10.1998.), 2. zajednička deklaracija o harmonizaciji strukture visokog školstva u Europi (Pariz, Sorbonna, 25.05.1998.), Zajednička deklaracija europskih ministara obrazovanja (Bolonja, 19.06.1999.).

¹⁴ IFLA-ine, ASIST-ove, ICA-e preporuke i dr.

¹⁵ Prijedlog Nastavnog plana i programa informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku. Osijek : Filozofski fakultet, Katedra za knjižničarstvo, svibanj 2004. (polupublikacija)

¹⁶ Prijedlog nastavnog programa. Nav.dj., str. 2.

¹⁷ Isto, str. 1.

istraživanja programa američkih i europskih informacijskih, komunikacijskih, nakladničkih, knjižničarskih i dr. škola i utvrdila se raznolikost ponuđenih programa i sadržaja. Studijski programi iz knjižnične znanosti, knjižnične i arhivističke znanosti, koncipirani su tako da sadržaje iz informacijskih studija povezuju s ekonomijom, komunikologijom, muzeologijom i sl. Program informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku nudi tri programske cjeline u sklopu obrazovanja za bakaureusa informatologije i to: informacijsku, sociološko-pedagošku i nakladničko-knjižarsku.¹⁸

Integrirano akademsko obrazovanje primjenjivo je na sva tri obrazovna programa (modula). Unutar modula integrirani su obrazovni sadržaji drugih znanstvenih disciplina (pedagogija, psihologija, književnost i dr.) profilirajući na taj način, npr. budućeg knjižničarskog pedagoga u školskim knjižnicama ili dječjim odjelima knjižnica kao i knjižničarskog pedagoga za korisnike s posebnim potrebama ili posebnim korisničkim skupinama. Nakladnika/knjižara obrazovni program osposobljava za rad informacijskog stručnjaka jednako u nakladništvu kao i u knjižarstvu. Informatijski smjer osposobljuje za poslove višeg stupnja složenosti od oblikovanja, postavljanja, održavanja zbirke građe i informacijskih izvora i rada s korisnicima do izrade planova i upravljanja knjižnicom.

Po svojim koncepcijama Prijedlog programa izobrazbe knjižničara i nakladnika/knjižara nije u potpunosti usporediv sa sveučilišnim programima u zemljama EU u odnosu na odabrani pristup, ali se u odnosu na sadržaje najviše približava programima koji se izvode u Oxfordu (Oxford Brookes), Njemačkoj (Leibnitz), Francuskoj, Švedskoj, Poljskoj i Norveškoj. Programi su izrađeni tako da se može osigurati razmjena studenata i nastavnika unutar Hrvatske, ali i Europe.¹⁹

*3. 1. Struktura Prijedloga programa 2004.*²⁰

Preddiplomski studij omogućuje studentima obavljanje poslova višeg stupnja složenosti: oblikovanje, postavljanje i održava-

¹⁸ Isto, str.2.

¹⁹ Isto, str.4.

²⁰ Isto, str. 4-5.

nje zbirke građe i informacijskih izvora; organiziranje, održavanje i razvoj informacijskih pomagala za pronalaženje informacija o građi, tiskanoj i elektroničkoj; odabiranje i vrednovanje relevantnih izvora informacija te rad s korisnicima; osposobljavanje za izradu planova, upravljanje i marketing u knjižnicama i srodnim kulturno-informacijskim ustanovama; vrednovanje informacijskih izvora (...). Posebna pažnja posvećuje se primjeni novih tehnologija za projektiranje, upravljanje i održavanje knjižničnih, bibliografskih i srodnih sustava.

66 Studenti se također osposobljavaju za poslove knjižničarskog pedagoga, što im omogućuje da u školskim knjižnicama obavljaju poslove višeg stupnja složenosti, vezano uz pripremu i izvođenje nastave, poticanje čitanja, savladavanje vještina rada s novim tehnologijama u nastavi, ovladavanje metoda vrednovanja izvora informacija. U narodnim knjižnicama, u dječjim odjelima za mladež knjižničarski pedagozi osposobljavaju se za: pripremu, održavanje i razvoj posebnih službi i usluga namijenjenih djeci i mladeži, korisnicima s posebnim potrebama i posebnim korisničkim skupinama; da znaju komunicirati s korisnicima, pedagoški i psihološki djelovati; stjecanje navika korištenja knjižničnih usluga.

Studenti koji se odluče za nakladničko knjižarski modul osposobljavaju se da samostalno ili u sklopu većih nakladničkih ustanova i knjižara obavljaju poslove višeg stupnja složenosti poglavito vezano uz oblikovanje, objavljivanje i održavanje elektroničke građe te organiziranje, održavanje i razvoj informacijskih pomagala za pronalaženje informacija o građi, tiskanoj i elektroničkoj, za izradu nakladničkih planova, upravljanje i marketing. U izdavačkim kućama, knjižarama i srodnim ustanovama posreduju u distribuciji knjižne i druge građe, postavljaju i održavaju mrežne stranice nakladničke kuće, knjižare i srodnih ustanova.

Diplomski studij, koji priprema buduće magistre informacijskih znanosti, ima za cilj pripremiti studente za izvođenje, planiranje znanstvenoistraživačkih projekata kao i za nastavni rad kako u srednjim školama tako i na akademskim ustanovama. Očekuje se da studenti znaju prepoznati vrijedne istraživačke teme, da ovlada-

ju metodologijom postavljanja, vođenja i predstavljanja rezultata znanstvenoistraživačkih projekata u području informacijskih znanosti te da pridonose razvoju grane, odnosno polja za koje se specijaliziraju.

Predviđeno je da se sveučilišno obrazovanje odvija na pred-diplomskom studiju u trajanju od 3 godine (šest semestara) i diplomskom studiju u trajanju 2 godine (4 semestra).

Na studij je će se moći upisati kandidati sa završenom srednjom školom općeg smjera te položenim razredbenim ispitom.

Predviđeni su obvezni i niz izbornih predmeta iz ponude Katedre, Fakulteta i Sveučilišta, a ponuđeni su i izborni kolegiji koje Katedra može izvoditi za studente drugih studija na Sveučilištu.

Koncepcija akademskog obrazovanja studenata informacijskih znanosti zasniva se na aktivnom sudjelovanju studenata u nastavi, snažnijem povezivanju studenata, nastavnika i knjižničara s obzirom na uporabu nastavnih izvora i pomagala, korištenje novih tehnologija u nastavi i sl. Osim znanja koje studenti stječu u programske su sadržaje ugrađeni predmeti kojima se povezuju teorija i praksa kako bi studenti ovladali vještinama koje su im potrebne za poslove višeg stupnja složenosti.

Svi predmeti određeni su brojem sati i pripadajućim brojem bodova, tako da se nakon preddiplomskog studija stječe 180 bodova, nakon diplomskog 120 bodova (što ukupno predstavlja 300 bodova), a za poslijediplomski predviđeno je 180 bodova.

4. Umjesto zaključka

Novi obrazovni profil omogućuje naprednijim studentima dodatna znanja i vještine i veću mogućnost zaposlenja neovisno o odabranom usmjerenju. Kompatibilnost programa i primjena bodovnog sustava ECTS prikladni su u promicanju razmjene studenata na različitim sveučilištima. Prepoznatljivost usporedivih akademskih stupnjeva i uvođenje *suplementa* diplomi omogućuju za posljavanje europskih građana i međunarodnu konkurentnost.

Usvajanjem novih nastavnih planova i programa, odnosno novih stručnih profila zakonska legislativa iz knjižničarstva mora u određenom vremenskom razdoblju riješiti novu profilaciju stručnih kadrova u knjižničarstvu/informacijskim znanostima.

Osim redovitog obrazovanja zakon mora prepoznati i stalno stručno usavršavanje.

Jedan od zaključaka na susretu knjižničara iz Slavonije i Baranje i kolega iz Mađarske u Pečuhu poticanje je suradnje Katedre u Pečuhu i Katedre za knjižničarstvo u Osijeku, koja u novim koncepcijskim i programskim sadržajima, prilagođenim bodovnom sustavu ECTS, omogućuje razmjenu studenata, gostujućih profesora, predavanja na daljinu pojedinih programskih sadržaja, rad na zajedničkim projektima, sudjelovanje studenata i profesora na LIDA-i u Dubrovniku i dr.

LITERATURA:

1. Dodiplomski dvopredmetni (četverogodišnji) studij knjižničarstva : Nastavni plan i program. Osijek : Pedagoški fakultet, 1998.
2. Dopunski dvogodišnji izvanredni studij knjižničarstva : Nastavni plan i program. Osijek : Pedagoški fakultet, 1998.
3. Erl, V. Školovanje knjižničara u Hrvatskoj. // Život i škola 45, 1/2(1999), 39-57.
4. Erl, V.; Petr, K. Studij bibliotekarstva na Pedagoškom fakultetu u Osijeku, da ili ne? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39, 1/2 (1996), 163-170.
5. Markić-Čučuković, Lj. Library Education in Croatia : State of the Art and Trends. // Informatologia Yugoslavica, 6(1984), 11-15.
6. Markić-Čučuković, Lj. U povodu uvođenja studija bibliotekarstva na FF Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 23, 1/4(1977/78), 147-150.
7. Mikačić, M. Školovanje bibliotekara. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 23, 1/4(1977-78), 85-89.
8. Prijedlog plana i programa studija Informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta Osijek, 2004. Osijek : Filozofski fakultet, 2004. (polupublikacija)
9. Radman, Lj. Osvrt na školovanje knjižničara u Osijeku od 1977. do 1990. godine. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39, 1/2(1996), 157-161.
10. Zakon o knjižnicama. // Narodne novine , 105(1997).

Mr. sc. Vera Erl

Bölcsész tudományi kar Eszék

UDK 023:37=511.141

377.6:02=511.141

KÖNYVTÁROSOK KÉPZÉSE HORVÁTORSZÁGBAN – KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI TANULMÁNYOK ESZÉKEN

Összefoglaló

A dolgozatban a horvátországi könyvtáros képzésről van szó a 20. század közepétől napjainkig, külön kitérővel a könyvtártudományi tanulmányok 1998/99. évben való bevezetésére az eszéki Pedagógiai / Bölcsész tudományi Karon és a tanulmányok programjainak tartalmára.

Külön figyelmet fordítottunk a Bölcsész tudományi kar Könyvtártudomány Tanszékén megnyíló informatikai tudományok szak új tantervének és programjának kidolgozására, amelyek összhangban vannak a Tudományos tevékenységről és a felsőfokú képzésről szóló törvénnyel, az európai dokumentumokkal és javaslatokkal (ESPB/ECZS), a horvátországi valamint az eszéki J. J. Strossmayer Egyetem felsőfokú oktatási rendszer stratégiai céljaival.

71

1. KÖNYVTÁROSOK KÉPZÉSE HORVÁTORSZÁGBAN A 20. SZÁZAD KÖZEPÉTŐL NAPJAINKIG

Akadémiai szintű könyvtáros képzés jelenleg három horvátországi egyetemen történik: Zágrábi Egyetem Bölcsész tudományi Karán (1976/77.), eszéki J. J. Strossmayer Egyetem Bölcsész tudományi Karán (1998/99.) és a Zadari Egyetem Könyvtári és Informatikai Tudományok Osztályán (2004/05). Zadarban az e-

gyetemisták képzése az eszéki Könyvtártudományi tanulmányok tanterve és programja alapján folyik

A könyvtári tevékenység fejlődésének alapfeltételei a könyvtárosok szaktudása és képzettsége. Ma tudatában vagyunk a szakma 20. század második felében tett erőfeszítéseivel, különösen a Horvát Könyvtárosok Egyesületének tevékenységével, amelynek a célja az volt, hogy rendszeresítsék a könyvtáros képzést és ennek eredményeként megteremtették és meghatározták a könyvtáros foglalkozás kritériumait.

Az 1976/77. akadémiai évig a zágrábi Bölcsészstudományi Karon a nappali másoddiplomás könyvtáros képzés bevezetése előtt a képzésnek két főiskolai szintű formája volt. Elsőként, 1961-ben a Zágrábi Egyetemen bevezették a másoddiplomás képzést és így képezték ki az első megisztereket a könyvtáros szakmában a volt Jugoszlávia területén. Másodsorban az 1964/65-1976/77. időszakban a rijekai Pedagógiai Akadémián rendszeresítették a könyvtártudomány szakot több más alapszakkal kombinálva, pl. anyanyelv, idegen nyelv és más szakok. Ez a két évfolyamos irányzat befejezése után felsőfokú könyvtáros diplomát szereztek a hallgatók, ma ez könyvtáros rangot jelent (főiskolai végzettség). Annak ellenére, hogy eltérő célokat tűztek ki, mindkét képzési forma hatással volt a könyvtáros szakmára mert abban az időben csak ezen a két helyen folyt képzés.

A másoddiplomás képzési program előkészítette a hallgatókat a könyvtári tevékenységre, különösen az akadémiai és speciális könyvtári tevékenységre, amíg a rijekai program már a felsőfokú képzés alapfokán mindennemű könyvtárban való tevékenységre képezte ki a hallgatókat. Ezt a programot nem folytatták a Pedagógiai akadémia átszervezése miatt és a rijekai Pedagógiai Karba való transzformációja miatt.¹

Egy évvel a Zágrábban rendszeresített másoddiplomás képzés bevezetése után megszervezték a középiskolai könyvtáros

¹ V. B. Markić-Čučuković, Lj. Library Education in Croatia: State of the Art and Trends. // *Informatologia Yugoslavica* 6 (1984), str. 11

képzést, ami nagy előrelépést jelentett a könyvtáros képzés függőleges perspektíva szempontjából. A középiskolai szintű könyvtáros képzés koncepciójához az okató-nevelő rendszeres változtatásának alapelveire alapul. Az akkori középiskolai rendszer reformja az irányzott oktatás felé (1977/78-tól 1989/90-ig) eredményeként Eszéken és más városokban elindították a közreműködő az INDOK tevékenységben – könyvtáros című oktatási programot.²

Az 1976/77. évben a zágrábi Bölcsészstudományi Karon megalapították a Könyvtártudományi Tanszéket és a nappali tagozaton bevezették a két évfolyamos másoddiplomás könyvtáros képzést. A hallgatók az alapszak mellett íratkozhatnak be erre a szakra és emellett nyitva van az összes kar hallgatói számára, hogy ezen a szakon más szakirányzatú hallgatók is diplomát szerezzenek. Markić-Čučuković Ljerka írja: «a Horvát Könyvtárosok Egyesülete Oktatásügyi Bizottságának sok éves próbálkozásai az irányban, hogy az eddigi szakvizsga helyett bevezessék a nappali tagozatos rendszeres képzést a fejlett közösségek mintájára eredményezte a nappali tagozatos könyvtáros képzés megszervezését.»³

Ma a Zágrábi Egyetem Bölcsészstudományi Kar Informatológiai tudományok szakán informatológia professzorokat képeznek – könyvtárosi, arhivisztikai, muzeológiai és általános informatológiai irányzatok még egy a Bölcsészstudományi Kar kínálatában levő szakkal kombinálva. A második lehetőség a két évfolyamos másoddiplomás képzés (könyvtártudomány, arhivisztika, muzeológia, általános informatológia), amely kombinálható bármely másik karon található szakkal. ezekre a szakokra évente 80 hallgató jelentkezik és általában 20 hallgató szerez diplomát.⁴

A nappali tagozat mellett lehetőség van a két évfolyamos levelező könyvtáros képzésre is. A levelező képzésre, olyan, már

² Radman, Lj. Osvrt na školovanje knjižničara u Osijeku od 1977. do 1990. godine. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39. 1/2(1996), str. 15

³ Markić-Čučuković, Lj. U povodu uvođenja studija bibliotekarstva na FF Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 23, 1/4(1977/78), str. 147.

⁴ Prijedlog Plana i programa studija Informatijskih znanosti Filozofskog fakulteta Osijek, 2004. Osijek : Filozofski fakultet, 2004. Str.3-4. (polupublikacija)

könyvtárban dolgozó egyének jelentkezhetnek, akiknek nincs meg a megfelelő végzettségük. A könyvtáros diploma megszerzésének alapvető feltétele a bármely főiskolai diplomával való rendelkezés. 1999-ig könyvtáros címetet bármely egyetem elvégzése és a szakvizsga letétele után lehetett elnyerni, valamint befejezni a könyvtártudományi szakot és akkor nem kellett szakvizsgát tenni. Hiszen a szakvizsga programja megfelelt a könyvtártudományi szak alapvető program tartalmának. Magának a programnak a bevezetéséről Mikačić Mira 1977. március 10. Zágrábban a Horvát Könyvtárosok Egyesületének Plenáris ülésén a következőket mondta: « A könyvtártudomány szak programjába javasolt tantárgyak alapjául és kiindulópontként a szakvizsga programja szolgált. Ebben a javaslatban az összes tantárgy tartalmát elfogadták, annak ellenére, hogy másképpen voltak megszervezve.»⁵

Az évek folyamán úgy változtak a képzési tervek és programok, ahogy fejlődött a könyvtáros tevékenység mint tudományos diszciplína.

Az új Törvény a könyvtárakról (1997.) megszüntette a szakvizsgát mint a könyvtáros címzés megszerzésének lehetőségét azok számára, akik egyetemi végzettséggel rendelkeztek, míg a főiskolai és a középiskolai végzettségű egyének számára fennmaradt a szakvizsga mint a könyvtáros címzet megszerzésének lehetősége.⁶ A könyvtárakban tevékenykedők egy részének nem maradt más lehetőség csak a levelező tagozaton való továbbtanulás és a felsőfokú képzettség megszerzése. Az egyetemi végzettséggel rendelkező könyvtárosok számára a Törvény továbbra is előrelátja a kötelező szakvizsgát, de csak állami/szakvizsga szinten, amely minden hallgatónak le kell tennie a könyvtáros képzés befejezése után, legkésőbb egy év könyvtári gyakorlat után.

⁵ Mikačić, M. Školovanje bibliotekara. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 23, 1/4(1977/78), str. 85.

⁶ A könyvtárban tevékenykedők az új Torvény meghozatalával (NN105, 1997.) új címzetteket kaptak: segédkönyvtáros (SSS), könyvtáros (VŠS), okleveles könyvtáros (VSS), valamint magasabb fokozatot, fő könyvtáros és könyvtári tanácsos címzést a legösszetettebb szakmai feladatok magas szintű végzésével, szakmával kapcsolatos írások megjelentetésével lehet elérni, a kérelmet 5. évvel a szakvizsga /államvizsga után lehet benyújtani.

Ilyen jellegű egyetemi végzettséget még csak a zágrábi Bölcsész tudományi Kar Informatikai Tudományok Osztályán lehet megszerezni, és csak itt lehet információtudományból magiszteri és doktori címzést szerezni. A horvát könyvtárügyben 2003-ban az információtudomány 216 magiszteri és 23 doktori címmel rendelkező könyvtáros tevékenykedik.⁷

2. KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAK ESZÉKEN

A könyvtártudományi szakot az eszéki Pedagógiai Karon (Bölcsész tudomány) 1998/1999-es tanulmányi évben vezették be. A képzés megszervezésének szükségességét alátámasztotta az a kutatás, amelyet Szlavónia és Baranya területén végeztek e könyvtáros szakma köreiből. Ez lesz a második, lehetőség hogy a hallgatók másoddiplomához jussanak, ezt szorgalmazta a könyvtáros szakma, a Pedagógiai Kar (Kari bizottság), HKD (A Szlavóniai és a Baranyai Könyvtárosok Egyesülete), eszéki Városi és Egyetemi Könyvtár, zagradi Bölcsész tudományi Kar Könyvtártudomány Tanszéke.

75

A könyvtártudomány szak tantervét és programját⁸ elfogadta a Pedagógiai Kar kari Bizottsága, a J. J. Strossmayer Egyetem Szenátusa, a Nemzeti Bizottság és egyben felhatalmazást kaptak a nappali és levelező könyvtártudomány tagozat szervezésére és kivitelezésére. Két képzésformáról van szó: két szakos nappali négy évfolyamos képzésről, könyvtártudomány és horvát nyelv és irodalom kombináció⁹, valamint a két éves levelező másoddiplomás könyvtáros képzésről.¹⁰ A 2003/04. évfolyam óta lehetőség van a könyvtártudomány és a pedagógia

⁷ Erl, V. Školovanje knjižničara u Hrvatskoj. // Život i škola 45,1/2 (1999.) str. 46-47; Doktori i magistri informacijskih znanosti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43,4 (2000), str. 262 ; Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45,3/4 (2002), str. 283.

⁸ Dodiplomski dvopredmetni (četverogodišnji) studij knjižničarstva: Nastavni plan i program. Osijek : Pedagoški fakultet, 1998.

⁹ Erl, V. Školovanje knjižničara u Hrvatskoj. // Nav. dj. str. 53.

¹⁰ Dopunski dvogodišnji izvanredni studij knjižničarstva : nastavni plan i program. Osijek : Pedagoški fakultet, 1998. Ez a képzésforma eszéken 1999-től folyik, 2001-től pedig kihelyezett tagozatként bevezették Zadarban.

szakok kombinálására, a 2010/05. évfolyamtól pedig a könyvtártudomány kombinálható minden olyan szakkal, amely máskülönbén is kéttantárgyú (pl. filozófia, történelem, angol, horvát stb.) A 2003/04. évfolyamtól Vinkovcin megszervezték a könyvtártudomány szak kihelyezett tagozatát, amely az eszkéi Tanterv és program szerint tevékenykedik.

2.1. Az 1998. Tanterv és tanmenet szerkezete

A halgatók az akadémiai szintű könyvtárosi képzés által könyvtárosi oklevelet szereznek.

Az okleveles könyvtáros címet lehetővé teszi számukra, hogy a könyvtári intézményekben és osztályokon, központokban bibliográfiai adatbázisokat hozzanak létre, dokumentációs és hasonló jellegű központokban magasabb szintű tevékenységi formát vállaljanak: állomány és információ gyűjtemények formálása, létrehozása és gondozása, az állomány szervezése, informatikai segédeszközök kidolgozása és gondozása, bibliográfiai források kiválasztása és osztályozása, valamint az állomány ellenőrzése abban a szakterületben is amilyen vezettséggel rendelkeznek (második tantárgy). A hallgatókat kiképezzük indexek, bibliográfiák, katalógusok és összefoglalások készítésére, valamint a bibliográfiai és más adatbázisok használatára és a könyvtár használók továbbképzésére.

76

Az okleveles könyvtárosok képezve vannak arra, hogy a meghatározott gyakorlati tevékenység után és az államvizsga letétele után nagyobb könyvtárakban önállóan vezessenek osztályokat, vagy kisebb könyvtárakban vezessék a teljes tevékenységet. Dolgozhatnak kiadóknál, információs és bibliográfiai központokban.

A képzés négy évig tart – nyolc szemeszter, beiratkozási feltétel: általános középiskolai végzettség és az érettségi vizsga (napali tagozat).

A levelező tagozat két évig tart – négy szemeszter, beiratkozási feltétel: egyetemi végzettség és könyvtári gyakorlat.

A könyvtártudomány szak képzési tanmenetének koncepciója a könyvtár- és informatikai tudományok világbeli és hazai

fejlődésére alapul, valamint a zágrábi Bölcsész tudományi Kar többéves könyvtáros képzés gyakorlatára.¹¹

Az 1998/99. tanév nappali tagozatának tanterve és tanmenete tartalma: húsz kötelező és hat szabadonválasztott előadás-sorozat, két idegen nyelv (választható), valamint a hallgatói gyakorlat, ez összesen 915 óra előadást, 700 óra gyakorlatot és 120 óra hallgatói gyakorlatot jelent.

A terepgyakorlat a kötelező program része és magába foglalja a horvátországi könyvtárak látogatását, valamint a hallgatók részvételét szakmai és tudományos összejöveteleken. A hallgatói gyakorlatot a hallgatók Horvátország összes jól szervezett könyvtáráiban végezhetik.

A programok tartalmának modernizálása az új kurzusok bevezetésével (web oldalak szerkesztése, a könyvtári állomány digitalizációja), modern eszközök használatával a képzés folyamataiban (webCT, távelőadások), valamint az elismert amerikai, angliai és svédországi¹² informatikai és könyvtártudományi szakemberek előadásai alkotóelemei a képzési folyamat fejlesztésének.

A képzés megszervezésének kezdetén az előadásokat a zágrábi Bölcsész tudományi Kar tanárai és más könyvtártudományi szakemberek tartották.

1998-ban csak egy könyvtári tanácsos / főelőadó volt állandó munkaviszonyban a könyvtártudomány szakon. Ma hét munkatárs tevékenykedik a tanszéken (egy állandó tanár, két docens, egy főelőadó, három aszisztens), szükség esetén bekapcsolódhatnak észéki külmunkatársak, valamint amerikai és európai előadók.

A statisztikai adatok szerint a 2003/04. tanév végéig több mint 200 hallgató volt a nappali tagozaton és kb. 200 hallgató a levelező tagozaton ((levelező tagozat Eszéken, kihelyezett tagozat

¹¹ Nastavni plan i program PF, 1998. Nav. dj., str. 6.

¹² Saračević Tefko és Belkin Nicholas a Rutgers Egyetem tanárai, USA; Sturges Paul a Laughtboroughi Egyetem tanára, Nagy Britanniá.; Wormell Irena Gotteborgi Egyetem tanára, Svédország; Erdelez Sanda a Missouri Egyetem tanára, USA stb.

Zadarban). Ebben az időszakban 21 hallgató szerzett oklevelet a nappali tagozaton és 54 hallgató a levelező tagozaton.

3. BEVEZETÉS AZ IFORMATIKAI TUDOMÁNYOK ÚJ TANTERVÉNEK TARTALMÁBA

Az egyetemi oktatás új tanmeneti koncepciója szerint a jövőbeli informatikai szakembereket, az informatológia baccalareusait (informatikai, szocio pedagógiai és könyvterjesztői / könyvtáros irányzatok) az eszéki Bölcsész tudományi Karon fogják képezni. Az informatikai tudományok tanterv és kivitelzési terv javaslatainak kiinduló pontja az európai dokumentumok és a horvát valamint az eszéki J. J. Strossmayer Egyetem felsőoktatási rendszer stratégiai céljainak javaslata,¹³ A tudományos tevékenységről és a felsőoktatásról szóló törvény, a könyvtáros szakmában tevékenykedő szakmai szervezetek, kiadói tevékenység és a könyvtáros szakma javaslata¹⁴, valamint a horvátországi informatikai szakértők szükségletei voltak. Mindezek képezték az új akadémiai program rendszerezésének feltételeit. Az eszéki Bölcsész tudományi Kar Informatikai tudományok tanterv javaslata¹⁵ bevezető részében megállapították, hogy a programok úgy vannak elgondolva «hogy a hallgatók megértsék az informatikai tudományok természetét, az informatikai paradigmák megjelenésének és eltűnésének okait, megértsék az egyes informatikai intézmények és foglalkozások tevékenységének célját, a kapcsolatteremtés különleges feltételeit a modern társadalom fejlődésének megváltozott és változó feltételeiben, a hálózati környezetet, valamint a könyvtárhasználók különböző és változó szükségleteit és szokásait»¹⁶.

78

¹³ Az európai felsőoktatás legfontosabb dokumentumai: A felsőoktatásról szóló nemzetközi nyilatkozat (Párizs, 1998.10.5-9.), 2. közös nyilatkozat az európai felsőoktatás szerkezetének harmonizációjáról (Sorbonna, 1998.05.25.), Az európai oktatásügyi miniszterek közös nyilatkozata (Bologna, 1999. 06.19.).

¹⁴ az IFLA, ASIST, ICA javaslatai stb.

¹⁵ Prijedlog Nastavnog plana i programa informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku. Osijek : Filozofski fakultet, Katedra za knjižničarstvo, svibanj 2004. (polupublikacija)

¹⁶ Prijedlog nastavnog programa. Idézet, 2. o

Az új tantervi tartalmakkal az el szerették volna érnei elsősorban az informatikai tudományok tanulmányának interdiszciplinaritását, az integrált akadémiai oktatást és a hallgatók nagyobb mozgási lehetőségét horizontális és vertikális szinten az eszéki J. J. Strossmayer Egyetemen és a többi horvátországi és európai egyetemeken, amelyek hasonló programokat kínálnak¹⁷.

Annak érdekében, hogy megerősítsék saját álláspontjukat az új akadémiai program koncepciójával kapcsolatban, több kutatást folytattak az amerikai és európai informatikai, kommunikációs, kiadói és könyvtáros iskolák programjaiban és megállapították a felkínált programokban és tartalmakban levő különbségeket. A könyvtártudományi, könyvtári és levéltári tudományok tanulmányi programjai úgy vannak megfogalmazva, hogy az informatikai tanulmányok tartalmát összekötik a közgazdaságtan, kommunikológia, muzeológiai tanulmányok programjainak tartalmával. Az eszéki Bölcsész tudományi Kar informatikai tudományok programja három program egységet kínál fel az informatológia baccalereusa képzési folyamatában: informatikai, szocio pedagógiai és kiadói-könyvtári egységet¹⁸.

Másodsorban, az integrált akadémiai oktatás felhasználható mindhárom oktatási programban (modulban). A modulon belül integrálva vannak más tudományágak tartalmai (pedagógia, pszichológia, irodalom, stb.) így képezve ki a jövőbeli könyvtáros tanárokat az iskolai könyvtárakba vagy a könyvtárak gyermek osztályaiba, valamint a hátrányos helyzetű könyvtárhasználók vagy a könyvtárhasználók külön csoportjainak szükségleteinek kielégítésére. A könyvterjesztő/könyvtáros oktatási program az informatikai szakértőt egyformán képezi ki a könyvterjesztői és a könyvtári¹⁹ tevékenységre, munkatervük kidolgozásáig és az irányításig.

A koncepciója szerint a könyvtáros és könyvterjesztő/könyvtáros képzés program javaslata egészében nem hasonlítható össze az EU országok egyetemeinek programjaival, de tartalmát te-

¹⁷ Ibid, 1. o.

¹⁸ Ibid, 2. o.

¹⁹ Ibid, 4. o.

kintve az Oxford (Oxford bóBrookes), német (Leibnitz), francia, svéd, lengyel és norvég programokhoz hasonlít. A programok úgy vannak kidolgozva, hogy lehetővé teszik az egyetemisták és a tanárok cseréjét Horvátországon és Európán belül.

3.1. A 2004. PROGRAMJAVASLAT SZERKEZETE²⁰

A tanulmányok lehetővé teszik a hallgatók számára a magasabb szintű tevékenység folytatását: gyűjtemények és informatikai források kialakítása, megszervezése és gondozása, a nyomtatott és elektronikus állománnyal kapcsolatos információk felkutatására használatos informatikai segédeszközök szervezése, gondozása és fejlesztése; jelentős információforrások válogatása és értékelése, valamint a könyvtárhasználókkal való tevékenység, könyvtárak és hasonló jellegű intézmények programjainak elkészítése, vezetése és marketingje, az információforrások értékelése (...). Külön figyelmet fordítanak az új technológiák felhasználására a könyvtári, bibliográfiai és hasonló jellegű rendszerek tervezésében, vezetésében és fenntartásában.

80

A hallgatók könyvtártudományi pedagógus képzésben részesülnek, amely lehetővé teszi számukra, hogy iskolai könyvtárakban magasabb szintű tevékenységet vállaljanak a tanítási folyamat előkészítésével és végzésével kapcsolatban, az olvasói szokások fejlesztésével, az új technológiák használatának elsajátításával, az információforrások értékelési módjának elsajátításával.

A könyvtártudomány-pedagógusokat kiképezik arra, hogy a közkönyvtárakban és a gyermekosztályokon külön szolgáltatásokat szervezzenek, tartsanak fenn és fejlesszenek a gyerekek és az ifjúság, a hátrányos helyzetű könyvtárhasználók és külön társadalmi csoportok számára, hogy kommunikálhassanak a könyvtárhasználókkal, nevelő és pszichológusként tevékenykedjenek, a könyvtári szolgáltatások igénybevételére ösztökéljenek.

Azon hallgatókat, akik a könyvterjesztő-könyvtáros irányzatot választják, kiképezik arra, hogy önállóan vagy nagyobb kiadó

²⁰ Ibid, 4-5. o.

vállalatoknál és könyvterjesztőknél az elektronikus állomány kialakításának, megjelenítésének és fenntartásának terén tevékenykedjenek, valamint a nyomtatott és elektronikus állományról való információk felkutatására használatos informatikai segédeszközöket szervezzék, fenntartsák és fejlesztésük terén magasabb szintű tevékenységet folytassanak, kiadói terveket készítsenek, irányítsanak és a marketinget végezzék. A kiadóvállalatoknál, a könyvesboltokban és rokon jellegű intézményekben a könyv- és más jellegű állomány terjesztésében részt vegyenek, kialakítsák és gondozzák a kiadó vállalat, könyvesbolt és hasonló jellegű intézmény hálózati oldalát.

A jövődi informatikai tudományok magisztereinek képzésére szolgáló tanulmányok célja az hogy kiképezzék a hallgatókat a tudományos és kutatói projektek tervezésére és vezetésére, valamint az középiskolai és akadémiai intézményekben való oktatói tevékenységre. A hallgatóknak fel kell ismerniük a kutatásra érdemes témaköröket, meg kell bírkozniuk az informatikai tudományok terén végzendő tudományos és kutatói projektek felállításának, vezetésének és bemutatásának módszereivel, valamint hozza kell járulniuk az általuk választott tudományterület vagy ágazat fejlesztéséhez.

Elöre van látva, hogy az egyetemi képzés első oktatási rész 3 tanulmányi év, (6 szemeszter) időtartamában történik, a második oktatási rész 2 tanulmányi év (4 szemeszter) időtartamban történjen.

A tanulmányokra az általános középiskolai érettségi vizsgával rendelkező jelöltek iratkozhatnak be.

Elöre vannak látva a kötelező és a szabadon választható tárgyak a Tanszék, a Kar és az Egyetemen keretein belül, fel vannak kínálva olyan szabadon választott tanulmányok, amelyeket a Tanszék más karok hallgatói számára fog szervezni.

Az informatikai tudományok hallgatóinak akadémiai képzésének koncepciója a hallgatók az oktatásban való aktív részvételére alapszik, valamint a hallgatók, tanárok és könyvtárosok erősebb összekapcsolódására a tan- és segédeszközök, új technológiák felhasználásában. Az alapvető tudás mellett, amelyet a hallgatók elsá-

jáítanak, a programba olyan tartalmak is bele vannak építve, amelyek az elmélet és gyakorlat összekapcsolására szolgálnak annak érdekében, hogy a hallgatók olyan készségeket sajátítsanak el, amelyek a magasabb szintű tevékenység folytatásához szükségesek.

Minden tantárgy meg van határozva a kötelező óraszámokkal és pontszámokkal, így az okleveles képzés 180 pontot jelent, az okleveles képzés utáni időszak 120 pontot jelent (összesen 300 pont), a másoddiplomás képzés 180 pontot jelent.

4. Összegzés helyett

Az új oktatási profil lehetőséget nyújt a hallgatók számára a tudás és képesség többlet megszerzésére, valamint nagyobb lehetőséget jelent a munkahely szerzésre, függetlenül az általuk választott irányzattól. A program kompatibilitásának felismerhetősége és az oklevelek szuplementumának bevezetése lehetővé teszi az európai polgárok munkavállalását és a nemzetközi versenyképességet.

82

Az új tantervek és tanmenetek, valamint az új szak feladatköreinek elfogadásával a törvényhozásnak a könyvtáros szakma számára meghatározott időszakon belül meg kell oldania az új szakemberek profilozását a könyvtár / informatikai tudományok területén.

A rendszeres oktatási rendszeren kívül a törvénynek fell kell ismernie az állandó szakmai továbbképzés szükségességét is.

A szlavóniai és baranyai, valamint a pécsi magyar kollégák a könyvtáros találkozó alkalmával megfogalmazott közös határozatai között szerepel a pécsi és az eszéki Könyvtártudományi Tanácsékek együttműködésének ösztönzéséről szóló határozat is, amely az új koncepciók és tantervi tartalmak által lehetővé teszi a hallgatók és a vendég előadók cseréjét, távelőadások szervezését némely tantervi tartalmakból, közös projektekből való részvételt, a hallgatók és a tanárok részvételét a LIDA-n Dubrovnikban, stb.

IRODALOM:

1. Dodiplomski dvopredmetni (četverogodišnji) studij knjižničarstva : Nastavni plan i program. Osijek : Pedagoški fakultet, 1998.
2. Dopunski dvogodišnji izvanredni studij knjižničarstva : Nastavni plan i program. Osijek : Pedagoški fakultet, 1998.
3. Erl, V. Školovanje knjižničara u Hrvatskoj. // Život i škola 45, 1/2(1999), 39-57.
4. Erl, V.; Petr, K. Studij bibliotekarstva na Pedagoškom fakultetu u Osijeku, da ili ne? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39, 1/2 (1996), 163-170.
5. Markić-Čučuković, Lj. Library Education in Croatia : State of the Art and Trends. // Informatologia Yugoslavica, 6(1984), 11-15.
6. Markić-Čučuković, Lj. U povodu uvođenja studija bibliotekarstva na FF Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 23, 1/4(1977/78), 147-150.
7. Mikačić, M. Školovanje bibliotekara. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 23, 1/4(1977-78), 85-89.
8. Prijedlog plana i programa studija Informacijskih znanosti Filozofskog fakulteta Osijek, 2004. Osijek : Filozofski fakultet, 2004. (polupublikacija)
9. Radman, Lj. Osvrt na školovanje knjižničara u Osijeku od 1977. do 1990. godine. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 39, 1/2(1996), 157-161.
10. Zakon o knjižnicama. // Narodne novine , 105(1997).